

דעות אחרונות

3.3.2011

קרני פרלמן
אלימות במשפחה

נתי משפט אחרים

מקרי הרצח המועזים של נשים על ידי בעליהן שהתרחשו לאחרונה מוכיחים כי האכיפה הקיימת בצורת צווי הרחקה ואמצעים אחרים שנקטו לא מנעה את הגברים האלימים מל' בצע את זממם. ובכל זאת נראה שיש דרך לטפל לפחות בחלק מהמציבים המצמררים האלה ולסכלם קודם שיסתיימו בטרגי דיות עקובות מרם. יש מודל שיושם במידה רבה של הצלחה וצריך וכראי לייבאו לישראל מוקדם ככל האפשר.

שם המודל הזה הוא "נתי משפט פותר בעיות" (Problem Solving Courts). עיקרו, נתי משפט מיוחדים שמתמקדים בשורה של בעיות חברתיות כרוניות, ובהקשר הנוכחי באליו מות פנים משפחתית. הייחוד של הערכאות האלה אינו מת' בטא רק בתחום העיסוק שלהן. בראש ובראשונה מדובר בדרך הפעולה שלהן ובהרכב האנושי שלהן. לצד סגל משפטי פוי על במסגרתן צוות טיפולי הכולל פסיכולוגים, עובדים סוי ציאליים, ובעלי הכשרה נוספת. כל אלה מסייעים לשופטים להתאים את הסנקציות שהם מטילים על הגברים האלימים – מה לעשות, כמעט תמיד מדובר באליומות חר'טטית – בשי' לוב עם טיפול הולם בגברים האלה וגם לסיוע שיש להגיש לנשים המותקפות והמאוימות.

נתי משפט מסוג זה החלו לקום בארה"ב (וכן בקני' דה ובאוסטרליה) בשנות ה'90 ומספרם מגיע עתה לאלפים. ביסודם נמצאת ההכרה בכך, שהליכים משפטיים מסורתיים אינם מספקים מענה אפקטיבי להתמודדות עם תופעת האלי' מות במשפחה. תופעה זו נובעת בדרך כלל מקשרים אנושיים מורכבים שהלכו והסתככו לאורך זמן, והיא כרוכה לא רק בש' להוב יצרים, אלא גם בהיבטים כאובים שנגורים מן הקשרים האלה. כמעט תמיד נכנסים לתמונה ילדים משותפים שהעי' מות הקשה בין ההורים משפיע עליהם. כמעט תמיד מעורי' בים בבעיה גם שיקולים כלכליים פנים משפחתיים, שלעיתים לידתם בגורמים חיצוניים כמו אובדן מקום עבודה או הסתי' בכוח עסקית.

ההליך הפלילי במסגרת נתי המשפט המיוחדים מבקש לתת לכך מענה לא רק על ידי מיצוי הדיון עם העבריינים (שאינו מספק תמיד את ההרתעה הנדרשת וגם עלול לעורר תאוות נקמה, וממילא חזרה שלהם לסורם עם תום הענישה). במקביל לספר החוקים נעשה שימוש בידע שנצבר מתחומים כדוגמת פסיכולוגיה, סוציולוגיה וקרימינולוגיה. השופט – שעבר הכשרה מיוחדת – שומר בידיו את כוח הענישה הק' לאסיר של שליחת העבריין האלים למאסר, אבל הוא רשאי גם לבחון שורה של חלופות מלאות או חלקיות בהתאם לנסיבות הספציפיות. למשל, להתאים תחילה לנאשם תוכנית טיפולית ושיקומית, במטרה להוציאו ממעגל האלימות. השופט ממשיך לפקח על ההתקדמות של העבריין בתוכנית השיקומית ויכול לתגמל או להעניש אותו לפי עמידתו בתנאי התוכנית.

ראוי לציין כי העברת ההליך מהמערכת המשפטית הר' גילה לבית משפט מיוחד נעשית בארה"ב על סמך הוראה של העבריין בביצוע העבירה. כתוצאה מכך, הדיון בבית המשפט המיוחד אינו גולש לניסיונות להכחיש את ביצוע העבירה או לעיסוק בדרגת החומרה שלה. כל כולו מוקדש לבחינה מדוי' קרקת של הבעיה, לבדיקת הנסיבות הספציפיות שלה (ושל העבריין) ולמציאת תוכנית שיקומית העולה בקנה אחד עם הצרכים של המשפחה הרלוונטית.

שאלה אחרת היא אם מערכת המשפט ומערכת שירותי הרווחה שלנו, הנתונות בסד כבד של אילוצים כספיים, מסוג' לות לעמוד עכשיו באתגר הזה. אבל אין ספק שצריך להעלות' תו על סדר היום שלהן.

ד"ר פרלמן מרצה בקורסים ליישוב מכסוכים בפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר'אילן